

פרשת שמות

תשפ"ג

גיליון 145

א לעבטיגער שבת

הארת השבת

אמרים פנינים וסיפורים על פרשת השבוע

מאת הרב יהודה צבי שפירא רב המוסדות

זה שמי... זה זכרי לדור ודור!

פניני פרשה

"ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את

יעקב איש וביתו באר"א, א' (א)

בדברי בעל הטורים מובא 'ראשי תיבות' על זה הפסוק: 'ויאדם אשר ל'ומד ה'סדר ש'נים מ'קרא ו'אחד ת'רגום ב'קול ג'עים י'שר י'חיה ש'נים ר'בות א'רוכות ל'עולם'.

לכאורה יש להבין הקשר בין חובב קריאת 'שנים מקרא ואחד תרגום' לפסוק זה של שמות בני ישראל הבאים מצרימה.

אולם אפ"ל עפ"י המבוא (זהר חדש שיר השירים) שכל שמות בני ישראל כלולים בתורה: 'ששים ריבוא אותיות לתורה' וזהו 'שמות בני ישראל' ענינו: לימוד וקריאת התורה.

כן אפ"ל ע"פ המבוא ב'ליקוטי מוהר"ן' (תורה י"ט), שע"י שמעלין את הטוב שבתרגום נופל הרע של השבעים לשון; שהם מידותיהם העוונות, ולכן בפסוק זה של ביאת בני ישראל במצרים ששם היו צריכים לברר את 'הרע' מ'הטוב' שהוא ע"י ה'תרגום' נוגה בין טוב לרע. מרומז ענין זה של שנים מקרא ואחד תרגום.

גם אפשר לדייק ולומר בדבריהם (ברכות ח'): 'להשלים בחינת אהיה שרמוז בכך - 'אנא זמין למיהוי', ענין רצון - אני רוצה, שממנו נמשך הכוח להתחיל בכל פעם מחדש.

זה מרומז בשם אהיה שהוא עיקר כלל כל העצות והדרכים והנתיבות להתקרב לשמו הגדול ית', שהוא ע"י שיקבלו על עצמן להתחיל להזמין ולהכין עצמן בכל פעם מחדש, ותמיד לרצות ולכסוף. וכן יתקיים אצלם לנצח - 'זה שמי לעולם זה זכרי לדור דור', שדרך הרצונות יהיו תמיד דבוקים וקשורים בו יתברך.

הבה נכסוף לרצות, להתחבר לרצון ולהתחלה זו אפילו במטע - גם לדברים קטנים בכל מצב. וכך גם יאיר עלינו תמיד אורו וחסדו - כי הרי שם אהיה המבטא התחדשות ורצונות טובים מלווה אותנו תמיד, ערגה ורצונות שמלווה אותנו לדורות. לא נשכח זאת - 'זה שמי לעולם זה זכרי לדור ודור'.

יתברך באופן נצחי תלויה בעיקר בכוח הרצון והתחדשות המבוטא בשם זה: אהיה אשר אהיה.

להתחיל להזמין ולהכין עצמן בכל פעם מחדש

וכה הם דבריו ב'ליקוטי הלכות' (קה"ת ו' יט - כ): 'והעניין, שעיקר העצה לקיום התורה הוא להתחיל בכל יום מחדש, ובשביל זה הזהירם בתחילת נתינתה שיהיו דברי תורה בעיניהם בכל יום כאילו היום ניתנה. כי עיקר קבלת התורה הוא שנזכה לקיימה, כי לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה. ולהכניס קיום התורה בעולם - זה קשה וכבד מן הכל, כי יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, וצריכים לזה עצות עמוקות מאד בכל דור ודור ובכל יום. ולכן מיאן משה בתחילה בשליחותו, כי עיקר קוטב טענותיו היה שאינו רוצה לילך בשליחותו מחמת ריבוי ההסתרה והמחלוקת שמערבבים האדם בזה העולם, שהם בחינת דתן ואבירם, ויצר לב האדם של כל אחד רע מנעוריו ועל כן חשש משה רבינו שהם יקלקלו מעשיהם בכל פעם ח"ו.

על כך השיב לו הש"ת: אהיה אשר אהיה, שבכך טמון הצלחת עם ישראל - להתחיל להזמין עצמו בכל פעם שיהיה לו הויה בעולם שיכיר אותו ית', וזהו: אהיה אשר אהיה ב' פעמים, כי צריכין להתחיל התחלה אחר התחלה... כי זה ידוע שכל התורה והמצוות, שבהם תלויים כל העולמות, כולם כלולים בשם הויה ב"ה, שהוא עיקר ושורש כל השמות כולם.

ובכדי שיתקיים זה השם' אצלם לעולם, הוא על ידי בחינת אהיה שרמוז בכך - 'אנא זמין למיהוי', ענין רצון - אני רוצה, שממנו נמשך הכוח להתחיל בכל פעם מחדש. וזה מרומז בשם אהיה שהוא עיקר כלל כל העצות והדרכים והנתיבות להתקרב לשמו הגדול ית', שהוא ע"י שיקבלו על עצמן להתחיל להזמין ולהכין עצמן בכל פעם מחדש, ותמיד לרצות ולכסוף. וכן יתקיים אצלם לנצח - 'זה שמי לעולם זה זכרי לדור דור', שדרך הרצונות יהיו תמיד דבוקים וקשורים בו יתברך.

הבה נכסוף לרצות, להתחבר לרצון ולהתחלה זו אפילו במטע - גם לדברים קטנים בכל מצב. וכך גם יאיר עלינו תמיד אורו וחסדו - כי הרי שם אהיה המבטא התחדשות ורצונות טובים מלווה אותנו תמיד, ערגה ורצונות שמלווה אותנו לדורות. לא נשכח זאת - 'זה שמי לעולם זה זכרי לדור ודור'.

שירת הפרשה

"אָסרָה נָא וְאָרְאָה... מְדוּעַ לֹא יִבְעַר הַסֵּנֶה וְיִבְהַמְשֵׁךְ: "וַיֹּאמֶר אֱלֹקִים אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה."

אֶהְיֶה - לְשׁוֹן רְצוֹן - אֲנִי זָמִין לְמַהְיִי לְשִׁמּוֹחַ בְּתִבְעַרְת הַרְצוֹן, בְּקִדְשָׁה שֶׁבְהִגְיִי.

גַּם מִיָּם רַבִּים לֹא יִוָּכְלוּ לְכַבּוֹת אֶת הָאֶהָבָה הַרְצוֹנֹת הַטְּבִיִּים מְלִיִּים אֶת הָאֶדָם בְּגִלּוֹת הַקְּשָׁה.

לְהַתְחִיל הַתְּחִלָּה חֲדָשָׁה בְּכָל מַאֲוִי וְרְצוֹנֹתֵי זֶה שְׁמִי וְזִכְרִי לְעוֹלָם וְלְדוֹר וָדוֹר - לְזַכֵּר בְּכָל דְּרָכַי.

היה זה כשמשה רבינו היה בעומק המדבר והתקרב להר, שהיה לו חמשה שמות: "הר האלוקים" "הר בשן", "הר בגנונים" "הר חורב", "הר סיני". (מד"ר). שם בשימון המדבר נתגלה אליו הקב"ה מתוך הסנה שבער באש - אך אינו כלה: "והסנה אינינו אוכל".

המראה שראה משה היה מעל דרך הטבע: "ראה משה את האש בתוך הסנה והסנה אינו צומח מתוך הארץ, אלא אם כן יש מים מתחתיו, וכאן ראה האש אינה אוכלת את הסנה, והסנה אינו מכבה שלהבותיו של אש, תמה בלבו ואמר: "אסורה נא ואראה את המראה הגדול הזה מדוע לא יבער הסנה" (מד"ר).

ובהמשך מופיע שאלתו של משה רבינו; כשבני ישראל ישאלו מהו שמו של הש"ת, מה אומר להם? עונתו ע"כ הש"ת: "ויאמר אלוקים אל משה אהיה אשר אהיה" בתיבת "אהיה" מרומז שמו הגדול.

אהיה - אנא זמין למהוי

מהו אותו "אהיה"? שמתלבש במידת ה"רחמים" מה רצה - הבורא ברוך הוא לומר כאן למשה? ואיזה מסר יש כאן לעם ישראל?

הבה ונתבונן בדברי רש"י: "אהיה עמם בצרה זאת, אשר אהיה עמם - בשעבוד שאר מלכות". אהיה פירושו שבכל מצב ה' עמנו. הוי אומר שבסגולת שם זה - נמצאים תמיד עם הש"ת.

בליקוטי מוהר"ן (תורה ו' כותב בזה הלשון: "אהיה" הוא לשון 'רצון', וכלשון "התיקוני זוהר". 'כי אהיה דא אנא זמין למהוי'!

למעשה; שרש ששמותו של האדם הוא הרצון. וכך מסביר זאת רבי נתן מברסלב בספרו ליקוטי הלכות (ברכת השחר ה' מא מב): "נפש" הוא מלשון 'רצון'! ותוקף הרצון הוא כמו נר דולק - כי האהבה והרצון שיש לאדם שבו ער להשם יתברך ברשפי שלהבת - שממנו מליקין כל הנוהט הקדושים, זהו "אור הנשמה", שנקראת "נר", ואור הנר הזה, יכול להאיר בכל מיני חושך וצלמות, בתוך עצם גשמיות הגוף והעולם הזה הנקרא חושך. כי איך שהוא אף על פי כן לבו בו עדין ברשפי אש להשם יתברך, אשר מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה.

גם כשעם ישראל היו בתוך מיצר ודחק האיר להם נקודת הרצון - הנקודה הפנימית, וכהתבטאותם קודם מתן תורה: 'רצוננו לראות את מלכנו'! גם כאן בהתגלות הסנה מתוך שעבוד וצערם של בני ישראל - התגלה להם שהקב"ה אתם בכל מקום ובכל זמן, מתוך הסנה הבוהר באש, נתגלה "אהיה אשר" - שכוח הרצון יש להם תמיד, כך כביכול הש"ת עמם תמיד.

שכינה עמהם

וכך כותב הזהר הקדוש בפרשייתו (זהר שמות ב): "אמר רבי שמעון, למדנו במסכת מגילה (כט). בכל מקום שגלו ישראל השכינה גלתה עמהם, בגלות מצרים כתיב, 'ואלה שמות בני ישראל', ולמה כתיב "בני ישראל", ולא "יעקב"? אלא מה שכתוב "אלה שמות בני ישראל", הם המרכבות ומחנות העליונים שירדו עם יעקב יחד עם השכינה בגלות מצרים, ירדו עם כלל בני ישראל. הגלות בשילוב הגילוי שכינה לעם ישראל נמשך מאז ולדורות, תמיד שרויה השכינה בין בניו בכל מקום ובכל זמן ועת ומצב.

הארה והתגלות זו של השכינה עם תחילת ה"גלות", ובהמשך בעת "קבלת התורה" להיות קשור ודבוק בו

הַמְיֻשָׁךְ פְּנִינֵי פְּרִשָׁה

"הנה עם בני ישראל רב ועצום ממנו" (א', ט')

כל החוזק והעוצמה של בני ישראל הוא ממונו. ממונו בעצמו - מתוך האדם דייקא, כי הטוב גנוז בכל אחד ואחד!!! וכדברי רביה"ק מוהר"ן מברסלב שהאדם צריך להאמין בעצמו הוא.

"ותחיין את הילדים" (א', יז')

"ותחיין" - ב' יודיין - שם ה' בכינוי. עבודת המיילדות העבריות להכניס בהם חיות בהסתר ובהעלם מבלי שהמצרים ידעו. ולכן "ועש להם בתים", בתי כהונה ולויה, מקום השראת השכינה - כי המקדש שם שמים בסתר ממשך עליו שכנינו של הקב"ה כביכול, וכדבריהם (סוטה ו): יוסף שקידש ש"ש בסתר זכה והוסיפו לו אות אחת משמו של הקב"ה, שנקרא "יהוסף" (תהלים פא ו).

"ויהי כי יראו המילדות את האלוקים ויעש להם בתים" (א', כ"א)

אפ"ל ע"פ דבריהם (שבת לא): רבי ינאי הכריז: שמי שאין בו "יראת שמים" דומה למי שאין לו בית אך יש לו שער לביתו. וזהו: "ויהי כי יראו המילדות את האלוקים" בכוח ה"יראת שמים" - "ועש להם בתים" - בתים שלמים וראויים - לא רק שערים.

"כל הבן הילוד היאורה תשליכוה וכל הבת תחיוין" (א' כ"ב)

אצל הבן כתוב "הילוד", ולא אצל הבת. אפ"ל ע"פ דבריהם (סנהדרין צט): "אדם לעמל יולד" - עמל תורה, שזה רק אצל הבן - כי עיקר מהות הלידה הוא רק בבן שיש לו עמל תורה. אך אצל הבת כתוב "ותחיוין" שהם נותנים את הכוחות והחיות לבנים ולבעליהם ללמוד, כמוכא בדברי חז"ל.

"ויאמר ה' ראה ראיתי את עמי אשר במצרים, ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי" (ג, ז)

יש לדייק: "ראה ראיתי". ע"פ המובא בספר "קדושת לוי" שמפרש את הפסוק על סופו: "ועתה הנה צעקת בני ישראל באה אלי" שהעיקר שקיבלתי את צעקת בני ישראל זה עבור "אלי" שיעצקו ויתפללו לה' ויתקברו בדרך זו להשי"ת. וזהו: "ראה ראיתי". "ראה" - זו הבטחה והתבוננות, שכביכול הקב"ה התבונן בצרתן של ישראל, וכדברי הפסוק: "אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה..." (איוב כ"ח). התבוננות והכנה לגאולה. וה"ראיתי" זהו ההתקרבות להשי"ת - כמהלכו של ה"קדושת לוי". וזהו ראיתי - לא ראייה בעלמא, אלא להיות תקוק כי - בראייתו. וכדברי הפסוק: "עניי ה' אל יראו".

"וילך משה וישב אל יתר חותנו... ויאמר יתרו למשה לך לשלום" (ד, י"ח)

יש לדייק שבתחילת הפסוק נקרא בשם "יתר" ובסוף הפסוק בשם "יתרו". ואפ"ל שהאות "ו" רומז על הלוחות כמאמרם הלוחות ארכן ורכן ו', (ב"ב יד). ובכאן לאחר שקיבל רשות מוחתנו ללכת למצרים, ולבסוף השתלשל מיציאת מצרים "קבלת התורה" לכך באמירתו ל'משה' שקיבל את הלוחות נקרא בשם יתרו, עם ו'.

כן יש לומר ע"פ המובא ב'ליקוטי מוהר"ן' (תורה קנ"א) שעיקר החיות נמשך מאות ו' "... כי מארת חסר ו'", וכאן הרי ביקש רשות לראות "העודם חיים" לכך כשנתן לו רשות כתוב בתוספת אות ו' בשם: יתרו.

"הוא יהיה לך לפה" (ד, ט"ז)

יהיה לך בגמטריא: פ"ג (עם התיבות והכולל) - מספר שנותיו של אהרן כשהותייצב יחד עם משה לפרעה. וזהו "הוא יהיה לך" - הרומז על אהרן.

סיפורים מאירים

"ותחיין את הילדים" (שמות א' י"ז)

ממעשי החסד של רבי נחמן ירוסלבסקי

היה זה החסיד רבי נחמן ירוסלבסקי, - שהיה לבו ער וחם לזולת, והרבה בעשיית חסד וצדקה. לבד מהצדקות הרבות שנתן ותם, הרבה בצדקה ב"מתן בסתר", בהקפדה מיוחדת שאיש לא ידע. היה מגיע לא אחת לכולל של ברסלב בירושלים ומוסר לראש הכולל מעטפה גדושת מזומנים לחלקם לאברכי הכולל, מבלי שאף אחד יידע.

ובין שלל הסיפורים על מעשה החסד של רבי נחמן, גם זאת סופר: אחד מחשובי חסידי ברסלב בארה"ב, היה מתרים מדי שנה ואוסף סכומי כסף גדולים. לקראת החגים היה מגיע ומחלק לאנשי ירושלים סכומי כסף לא מבוטלים. שנה אחת כשהגיע, ראה ר' נחמן שפניו נפולות. שאלו "מה קרה?" - "השנה לא הצלחתי לגייס את הכספים. אין לי כסף לחלק כדרכי מדי שנה ויש פה אכזבה קשה".

"כמה חילקת מדי שנה?" - שאלו ר' נחמן, האיש אמר לו את הסכום, שהיה גבוה לכל הדעות, ור' נחמן הביא לו את הכסף במלואו כדי שיוכל לחלק לאנשי ירושלים, כהרגלו וכהרגלם. והרי לך חסד כפול ומכופל. גם לעזור לעניי העיר. וגם לתת לאיש היקר את ההרגשה הטובה שהוא ממשך במפעל החסד שלו.

היה זה בימי השבעה עליו; נכנסו לנחם אנשים וסיפרו כמה הוא העמיד אותם על הרגליים במתן הלוואות. יהודי ידוע מהאזור סיפר שכנס אל ר' נחמן וסיפר לו על רעיון שנצנץ בראשו לפתוח נגרייה לפרנסתו. השיב לו בצורה פשטנית: תגיד לי מה אתה צריך ואתן לך הכל! וכך היה. הוא ליווה אותו כל אורך הדרך עד שהנגרייה התבססה ועמדה על רגליה. הסיפור הזה חזר על עצמו בכל מיני גרסאות. אחת מנשות השכונה סיפרה לבני המשפחה, איך נודע לה' נחמן שהיא רוצה ללמוד תפירה. הוא פנה לאביה ונתן לו כסף כדי שיוכל לקנות לבתו מכונת תפירה.

הוא העניק הלוואות לטווח ארוך, ובמקרים מסוימים ההלוואה כנראה לא נפרעה עד היום... יום היא"צ ט' טבת תשפ"א - יהי זכרו ברוך.

"בהוציאך את העם ממצרים תעבדון את האלוקים" (שמות ג' י"ב)

מוהר"ת בליל הסדר ובחג הפסח עם רבינו

פעם אחת בשנה הסב רבינו עם בני ביתו בלבד, היה זה בליל חג הפסח - ליל הסדר. במועד זה לא נמצא אורח זר שאינו קשור לבני המשפחה מיסב על שולחנו הטהור, גם מוהר"ת לא הוזמן להסב עם רבינו בליל הפסח.

היה זה בשנת תקס"ג - רבינו שהה אז בעיירת 'מדוודיבאק' לרגל חתונת בתו הצדקנית שרה - עם בעלה רבי יצחק אייזיק, בנו של הצדיק רבי לייב מדברובא.

דירת האכסניה בה שהה רבינו בעת היותו במדוודיבאק הייתה בת שני חדרים, חדר גדול ולפניו עוד חדר, שם התגורר רבינו. החסידים התפללו בחדר הגדול בהתלהבות ובהתרוממות רוח.

בסיום התפילה נפרד הקהל מרבינו באיחולי החג. מוהר"ת עמד עדיין בהתלהבות עצומה ואמר את ההלל. בחדר החיצון כבר התכוננו לעריכת הסדר. כאשר שמע רבינו את קולו של מוהר"ת באמירת ההלל, נענה ואמר: "אשרי יולדתי!"

מוהר"ת סיים תפילתו והלך לערוך את הסדר באכסנייתו, ולאחר שסיים את הסדר יצא למקום אכסנייתו של רבינו לשמוע מעט מעריכת הסדר הקדוש שלו.

כשעבר ליד דלתו של רבינו, ראה אותו והנה עומד וכוסו בידו, ואומר "שפוך חמתך". הוא שמח מאוד, והיה בעיניו כמנוצח שכל רב. כל ימיו שמח בכך שזכה פעם אחת ויחידה להציץ בפניו המאירים של רבינו בליל הסדר של פסח.

במשך חג הפסח אכל מוהר"ת על שולחנו הטהור של רבינו, ולאכסנייתו הלך רק לשעות הלילה. היה זה חג הפסח היחיד בו שהה מוהר"ת במחיצת רבינו, כי בשנים הבאות מנעו היה מצד בני ביתו לנהוג כן. "אשרי", התבטא מוהר"ת כעבור שנים: "שעל כל פנים זכיתי לראות את רבינו זצוק"ל יושב על הסדר פעם אחת כל ימי חייו".

"תעבדון את האלוקים על ההר הזה" (שמות ג' י"ב)

על מה להתפלל בכותל המערבי!?

היה זה החסיד הנודע רבי אפרים בעל ספר 'עונג שבת', שהגיע אליו מאן דהוא ושאלתו בפיו: היות והוא רוצה ללכת ליכולת המערבי לשפוך שיח לפני קונו במקום קדוש זה, על כן הוא שואל: על מה אבקש ואתפלל שם בכותל?

נענו על רבי אפרים: בקש מהקב"ה ואמור בתפילתך: "אל תשליכני מלפניך" - ונארץ מיר נישט אַוועק פון דיר, ומעניין היה הדבר; שלשון תפילה זו הייתה נצרכת מאוד עבור אותו האדם.

מן הסגור שהיא ישיבת העתים | תחנות טובות בתפילה!

יָדִים יְקָרִים! זוכים אנו להתפלל לפני השם יתברך כל יום שלש פעמים. נכון זה לא קל לכן את כל התפילה, אבל לפחות קצת מהתפילה - חלק מהתפילה - אנו נוכל ללכת עם יתר פוחות ולהתחבר להן בהתעוררות וברגשי לב, להתפלל אותם בהשתפכות הנפש. וכן היו ממשילים זאת בעובדי השם (מוכא בספר שיח שרפי קדש): סדר התפילה היא בעצם כמו דרך נפלאה, מיוחדת גיפיה, דרך ארצה ומפתלת, ובאמצע הדרך יש הרבה תחנות טובות. קשאת אותם התחנות קובע כל אחד לפי התעוררותו וכוונתו הראויה והרצויה. אחד נצטרך ונעמד להתפלל בהתלהבות בחלק זה של התפילה, ואחד בקטע אחר של התפילה. וישנם כאלו שיש להם הרבה תחנות טובות.

היו מוסיפים ואומרים בדרך צחות, אחת מהתחנות הטובות היא ברפת "אהבת עולם", שבתפלת שחרית, שאפשר להתממה בה בזעקות ובבקשה רבה וארצה, לזכות ללמד וללמד לשמר ולנעשות ולקיים התורה... "האר עינינו בתורתך ודבק לבנו במצוותיך..." והנה חכמים ונבונים, נתבונן בתפלתנו - מה שאנו מתפללים, ונעצור בתחנות טובות בתפילה להתחבר אליהם באופן מיוחד, לשפף שיחנו דרך חלקי התפילה שנקו בהם ביותר.

זוית ראיה <<

ירידה לצורך עליה!
"כי כל מזה שעובר על האדם כל ימי חייו, אם יזכה להתחזק ולהתאמץ בכל עת ויהיה איך שיהיה, יתהפך סוף כל סוף כל הירידות והנפילות לבחינת עליות גדולות. בבחינת ירידה תכלית העליה."
 (רבי נתן מברסלב)